

**BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARINING
KREATIV VA TANQIDIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHDA
INNOVATSION TA‘LIM SHAROITINING AHAMIYATI**

Muxlisa Jumayeva Shokir qizi

Toshkent davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti

Muxlisa Jumayeva Shokir kizi

Tashkent State Pedagogical University base doctoral student

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy sharoitda ta‘lim jarayonining barcha imkoniyatlariga ko‘ra, shaxsni takomillashtirish, ijtimoiylashtirish va unda mustaqil, kreativ va tanqidiy, kreativ fikrlash qobiliyatlarini tarbiyalashga yo‘naltirilishi, o‘zida ana shu imkoniyatlarni namoyon eta olgan ta‘lim innovatsion ta‘lim ekanligi, bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilar bir-biri bilan va boshqa kishilar bilan muloqot qilishni, o‘zaro harakat qilishni, kreativ va tanqidiy fikrlashni, ishlab chiqarish vaziyatlarini tahlil qilish asosida murakkab muammolarni, kasbiy vaziyatga oid masalalarni hal qilishni o‘rganishlari ahamiyati ilmiy asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: kreativ fikrlash, tanqidiy fikrlash, muammo, innovatsiya, pedagogika, kasbiy sifat, ijodiy fikrlash.

**THE IMPORTANCE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL CONDITIONS
IN THE DEVELOPMENT OF CREATIVE AND CRITICAL THINKING OF
FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS**

Annotation: This article discusses the various opportunities in the educational process in modern conditions aimed at improving the individual, socializing them, and fostering their abilities for independent, creative, and critical thinking. It is emphasized that education, which can demonstrate these opportunities, is innovative education. The scientific basis for the importance of future primary school teachers learning to communicate with each other and

others, collaborate, think creatively and critically, analyze production situations to solve complex problems, and address professional issues is presented.

Keywords: *creative thinking, critical thinking, problem, innovation, pedagogy, professional qualities, creative thinking.*

Kirish. Kuzatishlar va sohaga doir ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarda kasbiy sifatlarni rivojlantirishga doir innovatsion ta'lim texnologiyalarining asosiy maqsadi ularda mantiqiy, kreativ va tanqidiy, tahliliy, ijodiy fikrlashni rivojlantirish hamda shaxsning kamol topishi uchun kerakli hayotiy ko'nikma va malakalarni hosil qilish hisoblanadi. Innovatsion faoliyat – yangi mahsulot yaratishga yo'naltirilgan ilmiy, texnologik, tashkiliy, moliyaviy, tijorat tadbirlari majmuidan iborat bo'lib, ulardan maqsad o'zlashtirilgan bilim, egallangan ko'nikma, malaka, texnologiya va ishlab chiqarishga tatbiq etish samaradorligini ta'minlashdir. ta'limdagi innovatsion faoliyat – yangi kadrlarni yetishtirishga yo'naltirilgan ilmiy, texnologik, tashkiliy moliyaviy, tijorat tadbirlari yig'indisi bo'lib, ulardan maqsad mana shu yig'ilgan bilim, ko'nikma, malaka, texnologiya va ishlab chiqarish jarayonining yangi kadrlarini keng miqyosida samarali tarzda mamlakat iqtisodiyoti uchun ko'plab yetishtirib berishga yo'naltirish va ta'minlashdan iboratdir[4].

Asosiy qism. Innovatsion faoliyat sifatida ta'lim muassasalari pedagogik jamoalarining ushbu jarayonga tayyorgarlik va kirishishini samarali ta'minlovchi aniq boshqaruv harakat tizimini belgilab olish imkonini ko'rsatish mumkin.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning bilish faoliyatini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning bilish faoliyatini shakllantirishning ijtimoiypsixologik, pedagogik xususiyatlarini yoritib berish, innovatsion yondashuvlarning pedagogik imkoniyatlarini asoslash orqali bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning bilish faoliyatini shakllantirish mezonlari va ko'rsatkichlarini aniqlashtirish, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning bilish faoliyatini shakllantirish modeli va uni amalga oshirishning pedagogik shart-sharoitlarini takomillashtirish, bo'lajak boshlang'ich

sinf o'qituvchilarning bilish faoliyatini shakllantirish texnologiyalarini takomillashtirish va samaradorligini baholash masalalari G.Baxodirova tomonidan o'rganilgan. J.Mannopov tomonidan innovatsion yondashuv asosida bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirish texnologiyalari, oliy ta'lim muassasalarida innovatsion yondashuv asosida bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirish holati, mazmun-mohiyatini tahlil qilish hamda kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash mazmunini aniqlash, bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirishda an'anaviy va innovatsion yondashuvlarni qiyosiy taqqoslash asosida mashg'ulotlarni tashkil etish, innovatsion yondashuv asosida bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarining, metodik kompetentligini rivojlantirishning faoliyatli modelini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish, bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirishga yo'naltirilgan innovatsion texnologiyalardan foydalanib ta'limning zamonaviy usullarini qo'llash mexanizmlarini rivojlantirish bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borilgan.

“Innovatsiya” tushunchasi yangini, yangilikni, o'zgarishni anglatadi. Shuningdek innovatsiya ham vosita, ham jarayon sifatida biron-bir yangilikni kirib kelishini taqozo etadi. Pedagogik jarayonga nisbatan, bu yangi maqsadlarni, mazmunni, metodlarni, ta'lim-tarbiyaning yangi shakllarini kiritish, ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchilarning hamkorlikdagi faoliyati hisoblanadi. Innovatsion jarayon – pedagogik yangilikni yaratish faoliyati bo'lib, undan ta'lim amaliyotida foydalaniladi hamda ushbu yangilik tarqatiladi. Innovatsion faoliyat ta'lim muassasalari tomonidan yangilikni o'zlashtirish bo'lib, u ta'lim tizimi holatining ijobiy o'zgarishini va takomillashtirilishini loyihalashga olib keladi. Ta'limni takomillashtirishga innovatsion yondashuv OTMlari o'quv jarayoniga pedagogik innovatsiyalarni kiritish va foydalanishni anglatadi.

A.K.Markova fikricha, shaxsning kasbiy ijodi rivojlanishi uchun zarur sub'ektiv o'xshatish qobiliyati; umumqabul qilingan yangilikka kreativ va tanqidiy munosabat, ma'lum bo'lgan elementlardan yangi kombinatsiyalar tuza olish qobiliyati.

“O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi”da ko‘rsatilishicha, innovatsiya quyidagicha mazmun va tushunchalarga ega: “Innovatsiya (ingl. “innovationas” – kiritilgan yangilik, ixtiro) – 1) texnika va texnologiya avlodlarini almashtirishni ta’minlash uchun iqtisodiyotga sarflangan mablag‘lar; 2) ilmiy-texnika yutuqlari va ilg‘or tajribalarga asoslangan texnika, texnologiya, boshqarish va mehnatni tashkil etish kabi sohalardagi yangiliklar, shuningdek, ularning turli sohalarda va faoliyat doiralarida qo‘llanishi”[5].

J.Yo‘ldoshev fikricha, “innovatsiya - tizim ichki tuzilishni o‘zgartirish amaliyot va nazariyaning asosiy qismi”, innovatsion faoliyat esa, “yangi ijtimoiy talablar bilan a’nanaviy me’yorlarning mos kelmasligi. Amaliyotning yangilanayotgan me’yorlarni mavjud me’yorlar bilan to‘qnashuvi natijasida vujudga kelgan majmualarini muammolarni yechishiga qaratilgan faoliyat” [3] deb ta’kidlaydi.

Ko‘pincha «innovatsiya» atamasi o‘rniga unga yaqin turdagi atamalar ham ishlatilmoqda. Masalan, isloh modernizatsiya, takomillashtirish, zamonaviylashtirish kabilar. Ular tahlil etilayotgan tushunchaning ma’nosini har doim ham to‘la ochib beravermasa-da, asosiy narsa – yangilikni, o‘zgarishlarni ifodalaydi [7].

Xulosa

Ushbu maqolada ta’limning innovatsion imkoniyatlari va uning shaxsni takomillashtirish, ijtimoiylashtirish hamda kreativ va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishdagi roli ilmiy asosda tahlil qilingan. Zamonaviy ta’limning asosiy vazifasi shaxsni mustaqil fikrlovchi, kreativ va tanqidiy yondoshuvlarni o‘zida mujassamlashtirgan individuallarni tarbiyalashdan iboratdir. Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda, ular o‘zaro muloqot qilish, kreativ fikrlash va murakkab masalalarni tahlil qilish orqali professional vaziyatlarni hal qilishda o‘rgatishning ahamiyati katta. Shu bilan birga, bunday ta’lim metodikasi orqali o‘qituvchilarni faqat ma’lumot beruvchi emas, balki ta’lim jarayonida innovatsion yechimlarni yaratish va amalga oshirishga qodir mutaxassislar sifatida tayyorlash mumkin.

Ta'limda innovatsion yondoshuvlar, nafaqat bilimlarning sifatini oshirish, balki o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Salieva P.A. O'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirishda malaka oshirish tizimidagi innovatsiyalar. Uchenyy XXI veka. 2017 y. № 9-10 (34).
2. Sodikov U.J. O'quvchilarga individual yondashuv usullari // O'zbekiston Milliy Universiteti "Pedagogika va umumiy psixologiya" kafedrasida "Psixik taraqqiyot va ta'lim muammolari" mavzusidagi ilmiy maqolalar to'plami. Toshkent, 2015.-B. 67-69.
3. Tojiev M. va boshqalar. O'qituvchi faoliyatini loyihalash: Uzluksiz ta'limda modulli texnologiya// Monografiya. -T.: "Turon-Iqbol", 2017 y. – 280 b.
4. Turaev B. Fanda tolerantlik va intolerantlik. "Yangi O'zbekiston: barqaror rivojlanishning ijtimoiy-falsafiy, iqtisodiy-siyosiy va huquqiy masalalari". VOLUME 2 | SPECIAL ISSUE 23. ISSN 2181-1784. SJIF 2022: 5.947 | ASI Factor = 1.7. 41-48-b.
5. Xodjiev F.O. O'quvchilarni kreativ va tanqidiy fikrlashga o'rgatish va uning muhim jihatlari. Zamonaviy ta'lim / Sovremennoe obrazovanie 2017, №6. 43-47-b.
6. Xudoyqulov J. "Kreativ va tanqidiy tafakkur" tushunchasi va uni ta'limdagi o'rni. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. SJIF 2023 = 6.131 / ASI Factor = 1.7. (E)ISSN:2181-1784 / www.oriens.uz. 3(1), Jan., 2023. 35-39-b.
7. Xudoyqulov J. "Kreativ va tanqidiy tafakkur" tushunchasi va uning ta'lim jarayonidagi roli. Academic Research in Educational Sciences Vol. 1 No. 1, 2020 / ISSN 2181-1385. 339-347-b.